

FELHASZNÁLÁSI JAVASLATOK KUTATÓKNAK, KIRÁNDULÓKNAK

Budapesti barlangkörkép

Füred, hévízek városának szokás Budapestet emlegetni, s elhallgatjuk azt, ami ezekből következik: a barlangoké is. Hiszen a hegyekből a Duna felé kúszó víz szívós munkával kiépítette a maga útját: mosta, marta a kővet, tágítva a hasadékokat, kioldva a rétegek közül a lágyabbakat. Olyan kiterjedt üregrendszereket hozott létre, amelyek még ma is újabb és újabb meglepetést okoznak a szakembereknek. Közülük nemzetközi visszhangot kiváltó szenzációs esemény volt tavaly: a Rózsadomb folytatásában, a József-hegyen, egy épülő kis lakótelep munkái során — az előzetes talajvizsgálatok ellenére! — beszakadt a föld egy markológép alatt, s a lyukba leereszkedő kutatók mezeszép termekre találtak.

A többi? Hány barlangunk is van Budapesten? Kis híján száz, ami számottevő. Különböző? A Pálvölgyben, az Országos Természet- és Környezetvédelmi Hivatal budapesti felügyelőségének épületében a földszinti padlóban látható például egy csapóajtó, amely alatt ugyan csak ott egy kisméretű üreg; a nagy, a széles körben ismert barlangon kívül még húsz kisebb-nagyobb található a völgyben.

Dr. S. Nagy Lászlót, a felügyelőség igazgatóját arról kérdezem: nem lenne-e indokolt a Budapest messze földön pártját ritkító kincsének számító föld alatti világot értékeknek megfelelő hírnévben részesíteni? A válasz így hangzik:

— Azon dolgozunk. Dr. Tardó Jánosnak, hivatalunk főgeológusának irányításával már elkészült a dokumentáció, amely rögzíti a mai helyzetet, s javaslatot tesz a barlangok hasznosítására. Ez nem azt

jelenti, hogy holnap megnyitjuk a bejáratukat lezáró vaskapukat. Nagy munkát kíván a megfelelő hasznosítás.

— Mi tartozik bele?

— Annak elérése például, hogy barlangjaink s karsztvízeink minősége ne romoljon. Ehhez pedig egyebek között elengedhetetlen, hogy a szennyvizek szikkasztásával, az utak sózásával felhagyjanak a barlangok felszínén és környékén.

— A barlangok nem védettek?

— Az országban valamennyi az. A fölöttük fekvő terület általában már nem! Ez gond azért is, mert köztudott, hogy minden építkezés megváltoztatja a felszín alatti vizek áramlási irányát, s ha elapad az utánpótlás, mi lesz vajon egy cseppkőbarlanggal? További feladat a barlangok hasznosításának tudományos szintű meghatározása. A roszszul kiválasztott funkció ugyanis tönkretelheti értékeit.

Ehhez példaként ismét a József-hegyre lehet hivatkozni. Bármilyen csodás, még mi, budapestiek sem fogjuk látni, legfeljebb filmről. A kristályok csillogását ugyanis egy csapásra tönkretelne a bevitt por; a további szakaszokat kereső barlangászok is minden áldott nap kilométereket lent viselt ruhájukat, hogy az előző napi port se vigyék vissza.

Mire lehetnek alkalmasak a régebben felfedezettek? Az egyik sportturisztikához, a másik gyógykezeléshez, a harmadik turistalátványosságnak, a negyedik más célra, például ismeretterjesztéshez. A Pálvölgytől csupán néhány méterrel elkülönült Mátyás-hegy alatti labirintus — a leghosszabb a Dunántúlon — kiválóan megfelelhet a kutatók oktatási bázisaként, ami jelen-

leg nincs az országban. Hogy valóban az a legyen, az érintett hivatalok, intézmények és társadalmi szervezetek összefogása szükséges; a tárgyalások elkezdődtek. Az előtte húzódozó, messziről látszó kőfejtő csinosítása elengedhetetlen — erre terv már készül —, s ugyancsak kiváló lehet geológiai oktatáshoz. Az ugyancsak szövevényes Ferenc-hegyi barlangbéli biztonságos túrázshoz némi kellék és munka hiányzik csupán; amikor ez elérhető, fogadhatja a természetbarátok csoportjait.

A hévízek Budapestjének ne lennének gyógyhatású barlangjai? Vannak, csak nem használják ki úgy, mint Tapolcán, Jósvalón. Dr. Kessler Hubert, barlangkutatóink nagy örege évtizedek óta egyik szorgalmazója ennek, s annyit elért: nem ment az ügy feledésbe. Hozzá fordultunk felvilágosításért, s két címet mondott. Az egyik a budai Duna-part közvetlen közelében, a József-hegy aljában, az egykori Felhézven található, ahol évszázadok óta vesznek fürdőkúrát a különböző nyavalyáktól sújtottak. A Malom-tó mögött húzódik a Molnár János-barlang — innen származik a Lukács-fürdő vize —, amely jelenleg csak búvárkodva érhető el.

— Víz tölti ki, de levegője a vizsgálat szerint világviszonylatban is egyedülállóan határos összetételű a légzőszervi megbetegedések gyógyítására. Bent, a víz fölött kialakítható lenne a hely 30—40 személy számára is.

Amíg fölötté a SZOT-üdülőt gyógyjellel tervezték, az elgondolást is belefogalmazták. Mikor a koncepció megváltozott, kimaradt. Újabban azonban híreket hallunk e klasszikus fürdőtér megújításáról, gyógyközponti jellegének további erősítéséről. Erdemes ismét megvizsgálni, hogyan illeszthető ezekben a fejlesztési tervekbe a tó mögötti hasadék; rendkívüli vonzerőt jelenthetne egy komplex hasznosítási terv, ahol ivó-, fürdő- és légzőkúrára szorulókat egyaránt fogadni lehet.

A másik a Gellért-hegy.

— Nem a befalazott Szentiván-barlang, hanem a hegy belsejében húzódozó tó, amelyben víz nem folyik. A levegő összetételéről az elemzés kimutatta, hogy mozgásszerű betegek számára igen hatásos. Egy sziklahasadékokat kellene kitágítani a megnyitásához.

És vajon az említett, gyógycélra alkalmas barlang a Szabadság híd lábánál, a Gellért-fürdővel szemben — egykor lakások voltak benne, aztán kápolna, jó ideje befalazták bejáratát — semmire sem alkalmas? Dehogyan, a kívánalom a funkcióval szemben csupán az: ne tegye tönkre. A Fővárosi Idegenfor-

Kutatók a József-hegy mélyén.

galmi Bizottság a jelenleg rosszul hasznosított értékek között ezt is meghirdette. Akadt jelentkező; egy utazási iroda megfelelőnek látja vendéglátás céljára, összekapcsolva az előtte fekvő terasszal. A tervek készülnek, többet majd azok ismeretében lehet mondani. Vagy ott a budai Várhegy őseink által ismert, ezerféleképpen használt természetmesterséges üregrendszere. A budavári labirintus létrehozásával újból felhasználása elkezdődött, s folytatódik. A környezetvédők is terveznek egyik szakaszába egy kiállítást, azonban hely bőven lenne még másoknak is, hiszen a járatok hossza eléri a tíz kilométert. Tegyük hozzá: bármily meglepő, a háromszintes föld alatti rendszer teljes egészében ma sem ismeretes.

A sor végére maradt az, amelyiknek a hasznosítására a legtöbb történet a közelmúltban. Ez a szemlőhegyi barlang. Tizenegy éve határozott el, majd kezdődött az a munka, amellyel nyilvánossá, a közönség számára is fogadóképessé kívánták tenni. Még mindig tart, habár a kiépített részek kőzakkal ékesített folyosói, termei akár tömegeknek nyújthatnának pompás élményt. Mert a lenti rész régen kész van, sajnos a mélyben erősen korrodálódik villanyhálózata, máris megy tönkre; éppen e napokban kellett áramtalanítani ismét egy útszakaszt. A reprezentatív, s ezért igen drága fogadóépülete a Pusztaszeri úton azonban még nincs befejezve, a megvásárolt, s ládákban tárolt lift pályájának, felső épületének megépítéséhez szükséges pénz egyelőre hiányzik. Alighanem veszélyben a korábbról ez év őszére halasztott nyitási időpontja.

Ennyit a barlangokkal kapcsolatos lehetőségekről, tervekről. A törekvés: néhány éven belül a barlangok városaként is beszélhessünk Budapestről. Vajon teljesül?

Szöllösi Ferenc

Kínai tagozat alakult a Kamarában

A Magyar Kereskedelmi Kamara kínai tagozata kedden megtartotta alakuló ülését, melyen részt vett és felszólalt *Marjai József* miniszterelnök-helyettes is.

Az alakuló ülésen a kínai tagozatba jelentkezett 325 magyar kamarai tagvállalat vezetői a tagozat elnökévé megválasztották *Tóth Lászlót*, a Konsumex vezérigazgatóját, akinek széles körű kínai piaci ismeretei és kapcsolatai vannak. A magyar vállalatok közül pedig a Konsumex bonyolítja a legnagyobb forgalmat Kínával. A résztvevők ugyan csak megválasztották a tagozat elnökségét, amelyben a már most is jelentékeny kínai kapcsolatú, illetve üzleti kilátású vállalatok képviselői vannak jelen. (MTI)

Világkonferenciára készül

a magyar nőmozgalom

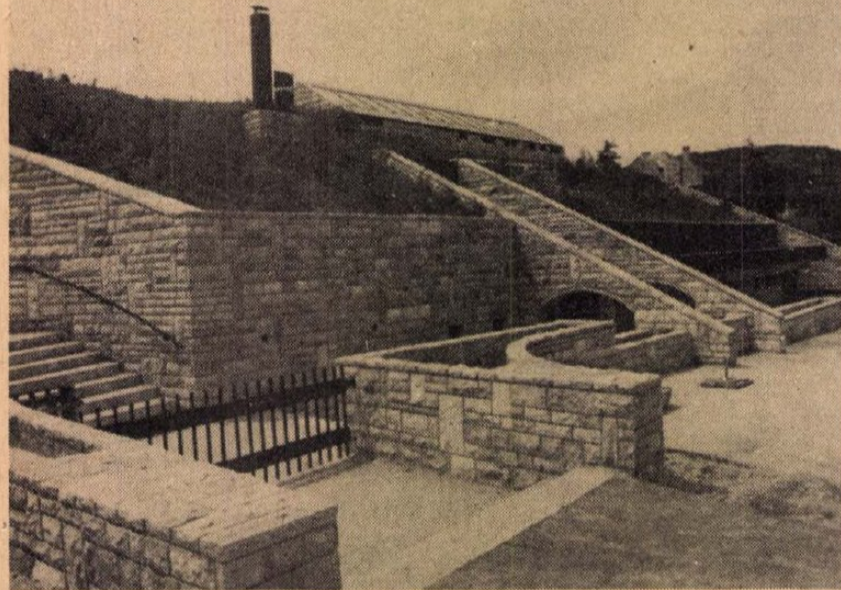
A Magyar Nők Országos Tanácsának székházában kedden ülést tartott a nők III. világkonferenciájának magyar nemzeti előkészítő bizottsága. *Duschek Lajosné*, a bizottság elnöke tájékoztatta a résztvevőket a világkonferencia politikai és szervezeti előkészületeiről. Elmondta, hogy július 15. és 26. között Kenya fővárosában, Nairobi-ban — az ENSZ által 1975-ben meghirdetett nők évtizedét záró tanácskozáson — kormányküldöttség képviseli hazánkat. A küldöttség beszámoló a magyar nők gazdasági, társadalmi helyzetéről, a nők egyenjogúságának kiteljesedését, az anyák, a gyermekek, a családok védelmét elősegítő intézkedésekről. (MTI)

Magyar-olasz banktárgyalások Budapesten

Kedden Budapesten megkezdődött a Magyar Külkereskedelmi Bank (MKB) és az olasz Montedison konszern koordinációs vegyes bizottságának 16. plenáris ülése. Az MKB tíz évvel ezelőtt kötött megállapodást Olaszország legnagyobb — világviszonylatban is nyolcadik helyen álló — vegyipari konszernjével. Ennek keretében magyar részről a Külkereskedelmi Bank koordinálja a Montedison-tagvállalatokkal kapcsolatban álló magyar cégek külkereskedelmi tevékenységét.

A tanácskozás résztvevőit *Emilio Paolo Bassi*, Olaszország budapesti nagykövete üdvözölte, majd *Rédei Jenő*, a koordinációs vegyes bizottság magyar elnöke összegezte a kapcsolatok alakulását.

Federico de'Prez, a Montedison kelet-európai igazgatója nagyra értékelte a megállapodás keretében zajló kereskedelmi, valamint műszaki-tudományos kutatási tevékenység jelentőségét. A forgalom visszaesését átmenetinek minősítette, és jelezte, hogy már a közeljövőben újból bővülése várható. (MTI)

A szemlőhegyi barlang leendő bejárata már elkészült.

Féltreértések elkerülése végett előrebocsátom, hogy a címben

jelzett személyek nem azonosak a pályaelhagyókkal, akikről oly sok esik mostanában, kivált pedagógus- és műszaki értelmiségi körökben. Alighá megnyugtató ugyanis, hogy például a katedrális cserbenhagyása immár országos gondná növekedett. A legutóbbi adatok szerint a középiskolák tanári diplomásoknak csupán a fele oktat. Aligha javult a helyzet 1983 óta az általános iskolákban, ahol akkor százezernél több kisdíjakot képzés nélküli nevelők tanítottak.

De szóljunk most a pályakerülőkről, akiknek jellemzésére bemutatnom egy közelmúltbeli találkozás szereplőjét, illetve visszaidézem a vele folytatott párbeszédet.

A leány főiskolás, biológia—testnevelés szakos, a dél-alföldi város és Budapest között pendlizik, minthogy szülei a fővárosban laknak, tanulmányai pedig vidékhez kötők. „Ideális párosítás — mondta szakjából —, minthogy sportolok is, és egy testnevelő tanár számára mi lehetne a leghasznosabb, mint a biológiai ismeretek...”

— S ha végez, lévén pedagógushíány, könnyen talál elhelyezkedést, még válogathat is — jegyeztem meg.

— Szó sincs róla — válaszolta —, egyelőre nem óhajtok tanítani.

Ami elhatározása magyarázatoként és a terveiről elmondott, az igen elgondolkodtató, nemcsak mint újságíró, hanem mint annak a gyakorlóiskolának a volt növendékét is, ahol a fiatal tanárjelölt most hospitál, és majd gyakorló óráit tartja. Beszéltem is neki régi, nagyszerű tanárainról, a gyakorló tanításokról, ahol mi, növendékek voltunk a nyeregben, és a tanárjelölt a kiszolgáltatottunk, mert ha úgy akartuk, s szimpatikus volt, sikerült az órája, ha pedig nem, akkor alaposan megnehezítettük a dolgát.

Főiskolásunk elbeszéléséből kiderült, hogy a diákoktól ma is tartanak egy kicsit, de már kevésbé a pályától. Mármint a pedagógustól. Azaz mégis, csak úgy annak más oka van. Nem a mindennapos vizsga a katedrán,

PÁLYAKERÜLŐK

hanem a kevés fizetés, „ezért a munkáért, ami kivieszi az ember lelkét, de amit különben szeretek...”

A leány tehát bevallotta: szeret tanítani. Ki is próbálta már, egy évig tanított — képzés nélkül. A gyerekekkel — mondta — semmi baja nem volt, inkább az ideozes, agyongyötört kollégákkal. De a katedrán kívül próbálkozott mással is: dolgozott a vendéglátóiparban, azonkívül orvosi masszörként jól keresett. Következésképp — és itt már egy oldott, szenttelen, hűvös, mondhatni matematikai érvelés következett —, ha végez, edzőnek megy, mert jól fizetnek, és sokat utazhat; vagy masszörnek, esetleg vizsgál a vendéglátóiparba, mert anyagilag úgy is jobban jár majd. „Minden attól függ, hol fizetnek majd többet. Mert be akarok rendezkedni. Lakásgondom szerencsére nincs, adják a szüleim. Világot akarok látni, és majd azután...”

— Azután?

— Azután visszatérek a katedrára, mert akkor már meglesz mindenem, és nem számít, hogy kevesebbet keresek, meg ott lesz a nyári vakáció, egyszóval jobban megfelel majd nekem az iskola, mint egy még nagyobb leköötöttséget jelentő állás...

Ez volt az a pillanat, amikor magamban önkéntelenül is módosítottam az eddig ismert pályaelhagyó fogalmát. Az ugyanis, aki rá sem lép a diplomája determináta pályára, hanem nagy kerülőt tesz, és csak utána tér oda vissza, pályakerülő. (A lány esetében mondhatnám azt is, hogy iskolakerülő, de e fogalmat a kisdíjakok tartjuk fenn.)

Hogy miért lesz valaki pályakerülő, erről pontos látleletet állított ki magáról a főiskolás lány. Ennek ismeretében miért is neheztelnék rá? Nem tehet arról, hogy így vélekedik. (Legfeljebb azt vethetnénk a szemére, hogy teszi mindezt úgy, hogy ölébe hull a lakás, míg másoknak a fészekrakáshoz öt-tíz

esztendőre van szükségük.) Ma már nem ritka, hogy mérnök taxiba ül, pedagógus butikot nyit, közgazdász baromfit nevel, miért ne tartanék „természetesnek”, hogy a fiatal — pedagógiai diplomával a zsebében — eleve olyan helyre pályázzik, ahol megszédheti magát. Az ő esetében legalább tiszteletre méltó, hogy szereti választott hivatását, s bár gyakorolni egyelőre nem óhajta, oda vissza kíván térni.

Csak hogy a dolognak van egy szépséghibája. Nem hinném, hogy bárki is azzal állítana be az egyetemi felvételi bizottság elé, hogy „kérem, én tanári diplomát akarok, de ha végzek, ne számítsanak rám, írjanak le a statisztikájukból, mert először elmegegyek taxinak, pincérnek, edzőnek, vagy mit tudom én, minek, a lényeg: feltétlenül olyan helyre, ahol megszédhetem magam...” A felvételiztetők persze nem olyan tájékozatlanok, és tudják, hogy a végzősöknak legalább a fele nem marad meg a pályán, rá sem lép arra, vagy néhány év múltán hagyja el majd. Közben pedig a szülők, a gyakorló pedagógusok hibáztatják az illetékeseket, mert rosszul terveztek.

Valóban? De hogyan láthatják volna előre, hogy az utóbbi évek felgyorsult változásai az eddiginél jóval több fiatalot térítenek le a pályáról? Továbbá: bele lehet látni a lelkébe a pályázónak? Ki lehet mutatni elektronikus géppel: barátom, te a pedagógusi elhivatottságról vallasz itt, de közben a pályakerülésre, a pályaelhagyásra gondolsz? Ilyen gépünk nincs, nem is lehet.

A pályakerülés, a pályaelhagyás okozta gondok megoldására, úgy tetszik, egyelőre nincs megfelelő ellenszertünk. Nem is lehet, hiszen az ellentmondást nem oldottuk fel. Mármint azt, hogy egyfelől van egy meghatározott számú hallgató felsőoktatásba engedő felvételi rendszerünk, az értelmiségi pályákra lépők

hozzávetőleges számával előre kalkuláló terveink, másfelől egy alig vagy igen nehezen tervezhető, de nagyon is érezhető vonzás, amelynek, lám, még azok a fiatalok is engednek — ráadásul ab ovo —, akik szeretik a választott hivatást.

Az ellentmondás arra csábítana, hogy nyissuk szélesebbre az egyetemek, a főiskolák kapuit, engedjünk a felvételi követelményekből, mert akkor legalább nem kerülünk zavarba a pályakerülő és pályaelhagyók hűtlensége miatt, jutna, maradna is a diplomásokból. De hogyan lehet kiszámítani, megtervezni 10—15 évre előre a pályaelhagyás, a pályakerülés mértékét? És nem fenyeget-e úgy a diplomás munkanélküliség veszélye, amelynek annyi tragikus példáját láttam, tapasztaltam magam is külföldön végzett munkám ideje alatt?

Beszéltem is róla a pályakerülési szándékát ösztönöz beállított tanárjelöltnek. Történetem a hetven helyért pályázó, napokon át sorbaálló több ezer fiatalról, nem hatott rá különösebben. Ő ugyanis biztos a dolgában. Biztos abban, hogy ha végez, és nem foglalja el a felkínált katedrát, talál majd magának több jövedelmet adó foglalatosságot. Abban is biztos, hogy senki sem veti a szemére: miért lett pályakerülő, sőt ügyesnek, életrevalónak tartják majd, amiért megcsinálta a „karrierjét”. És még valamiben biztos lehet: abban, hogy ha majd úgy gondolja, tárt karokkal várják az iskolában. Még csak „tékozló fiúnak” sem tartják majd, akit megbocsátással kell visszafogadni.

Ahhoz, hogy ne képzés nélküli, hanem képzett, hivatásszerűt és az anyagiak csábításának ellenálló tudó pedagógusok tanítsák gyermekeinket, az előbb említett biztonságban kellene megintani a pályakerülőket és a pályát elhagyó vállalkozókat. Am ehhez hosszú az út. Anyira hosszú, hogy a biológia—testnevelés szakos tanárjelölt nyugodtan alhat: pályakerülőként biztosan szép sikert fut majd be. Mármint ami az anyagiakat illeti.

Faragó Jenő